

Aldırma Gönül Aldırma!

Elk. Elo.Müh. Ulaş Birgör
ulas.birgor@emo.org.tr

Bültenimizde
bundan sonra
ülkemizin politika,
bilim, edebiyat,
sanat ve toplumsal
alanlarına önemli
katkılarda
bulunmuş ve
aramızdan
ayrılışlarının
yıldönümüne denk
gelen aylarda kişileri
tanıtmak amacıyla
oluşturduğumuz
köşemizi siz
üyelerimize saygıyla
sunarız.
Anılarda Kalanlar
köşemizin ilk
konuğu Şair, Yazar,
Gazeteci
Sabahattin Ali...

2 Nisan 1948'de katil mahkemeye verdiği ifadede "...milli hislerim galeyana geldi, Sabahattin Ali'yi öldürdüm, bu işi vatani vazife olarak yaptım. Eğer Ali kaçsaydı, bu memlekete çok fenalık yapacaktı." diyordu 60 yıl önce... 60 yıldır değişen sadece kişiler, gazete veya mecmua adları... Sebep aynı...

6 Nisan Şehit Gazeteciler gününde Sabahattin Ali'yi ve öldürülen diğer tüm gazetecileri saygıyla anıyoruz.

Sabahattin Ali'yi; sırasında 68-70'li yılların unutulmaz "Başın öne eğilmesin, aldırma gönül aldırma, ağladığın duyulmasın, aldırma gönül aldırma" (Hapishane Şarkısı5) dizelerini Sinop cezaevinde kaleme alırken,

"Hapishane Şarkısı 3" adlı şiirinde;
*"Dışarda mevsim baharmış,
Gezip dolaşanlar varmış,
Günler su gibi akarmış...
Geçmiyor günler, geçmiyor."*

.....

Sırasında "Leylim Ley" ile;
*"Döndüm daldan kopan kuru yaprağa,
Seher yeli dağıt beni kır beni,
Götür tozlarımı burdan uzağa,
Yârin çıplak ayağına sür beni
Leylim Ley"*

.....

Ya da; "Dağlar" adlı şiiriyle;
.....
*Başım dağ, saçlarım kardır,
Deli rüzgârlarım vardır,
Ovalar bana çok dardır,
Benim meskenim dağlardır.*

.....

Ve "Melankoli", "Kız kaçırın", "Kara yazı" gibi çok sayıda bestelenmiş şiirleriyle tanıyoruz.

YAŞAMI...

1907'de Gümülcine'de doğan Sabahattin Ali, 1926 yılında İstanbul Öğretmen Okulu'ndan mezun olmuştur. 1932'de Konya'da öğretmenlik yaptığı sırada bir arka-

daş toplantısında okuduğu bir şiir iddiasıyla tutuklanmış, bir yıla mahkûm olarak Konya ve Sinop cezaevlerinde yatmış, Cumhuriyetin onuncu yıldönümü dolayısıyla çıkarılan af yasasıyla özgürlüğüne kavuşmuştur (1933).

16 Mayıs 1935 günü Aliye Hanım ile evlenmiş, 1937 Eylülünde kızı Filiz Ali dünyaya gelmiştir. "İçimizdeki Şeytan" romanı ile ırkçı kesimde büyük tepki toplayan Sabahattin Ali, bu süreçte Nihal Atsız'ın hakkında yazdığı hakaret dolu bir yazıya karşılık açtığı davanın olaylı duruşmaları sonunda bakanlıkça görevinden alınmış, İstanbul'a giderek gazetecilik yapmaya başlamıştır (1945).

Ancak fıkra yazdığı La Turquie ve Yeni Dünya gazeteleri, iktidarın kışkırtmasıyla meydana gelen Tan olayları sırasında tahrip edilince işsiz kalmış, Marko Paşa, Malum Paşa, Merhum Paşa, Öküz Paşa gibi siyasal mizah dergilerini çıkarmıştır (1946-1947). Sabahattin Ali dergilerde çıkan yazılarından dolayı üç ay hapis yatmış, karşılaştığı baskılardan bunalmıştır. Ali Baba dergisinde yayımladığı "Ne Zor Şeymiş" başlıklı yazıda, içinde bulunduğu durumu şöyle anlatmaktadır: "Çalmadan, çırpmadan bize ekmeğimizi verenleri aç, bizi giydirenleri dolsuz bırakmadan yaşamak istemek bu kadar güç, bu kadar mihtnetli, hatta bu kadar tehlikeli mi olmalı idi".

Bir başka dava nedeni ile bir süre daha hapis yatan Sabahattin Ali, tahliye olduktan

sonra yurt dışına çıkabilmek için pasaport almak istemiş, alamamıştır. Yasal yollardan yurt dışına çıkma olanağı da bulamayınca Bulgaristan'a kaçmaya karar vermiş, bu girişim sırasında sonradan Millî Emniyet'le bağlantısı olduğu anlaşılan Ali Ertekin adlı kaçakçılık da yapan birisi tarafından Bulgaristan sınırında öldürülmüştür (2 Nisan 1948).

YAZARLIĞI...

Sabahattin Ali yazı yaşamına şiirle başlamış, hece vezniyle yazdığı ve halk şiirinin açık izleri görülen bu ürünlerini ilk kez "Çağlayan" dergisinde yayımlamıştır (1926). Servet-i Fünun, Güneş, Hayat, Meşale gibi dergilerde de yazan Sabahattin Ali, bu arada öykü de yazmaya başlamış, ilk öyküsü "Bir Orman Hikâyesi" Resimli Ay'da yayımlanmıştır (30 Eylül 1930). Toplumsal eğilimli bu öyküyü Nazım Hikmet, şu sözlerle okurlara sunmuştur: "Bu yazı bizde örneğine az tesadüf edilen cinsten bir eserdir. Köylü ruhiyatının bütün muhafazakâr ve ileri taraflarını, iptidai sermaye terakümünü yapan sermayedarlığın inkişaf yolunda köylülüğü nasıl dağıttığını ve en nihayet, tabiatın deniz kadar muazzam bir unsuru olan ormanın muğlak, ihtiraslı hayatını, kıyıdanışların zeki bir aydınlık içinde görüyoruz".

Sabahattin Ali, af yarasından yararlanarak hapisten çıktıktan sonra, özellikle Varlık dergisinde yayımladığı "Kanal", "Kırlangıçlar", "Arap Hayrı", "Pazarıcı", "Kağrı" (1934 - 1936) gibi öyküleriyle dikkati çekmiştir. Sabahattin Ali Anadolu insanına yaklaşımla edebiyata yeni bir boyut ka-

zandırmıştır. Ezilen insanların acılarını, sömürmelerini dile getirmiş, aydınlar ve kentlilerin Anadolu insanına karşı takındıkları küçümseyici tavrı eleştirmiştir. 1937'de yayınlanan Kuyucaklı Yusuf romanı, gerçekçi Türk romanının en özgün örneklerinden biridir. Bunlarla birlikte İçimizdeki Şeytan, Kürk Mantolu Madonna, Fontamara, Değirmen, Sırça köşk gibi yapıtlarıyla da dikkat çekmiştir.

Sabahattin Ali, Varlık'ta Esirler adlı üç perdelik bir oyunda kaleme almış ancak bu türü de bir daha denemiştir.

MARKOPAŞA YILLARI...

MARKOPAŞA Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Rifat Ilgaz ve Mustafa Mim Uykusuz'un yazarlığını yaptığı 1946 yılında yayın hayatına başlayan Türk basın tarihinin en yüksek tirajlı yayınlarından biri olan, Cuma günleri çıkan haftalık mizah dergisidir. Sabahattin Ali başyazarlığını, Mustafa Mim Uykusuz da çizerliğini üstlenmiştir.

O dönemlerde adeta ana muhalefet gibi etki gösteren ve yetmiş dört sayı çıkan derginin yazarlarına karşı birçok dava açılmış, kimi sayılar toplatılmış ve hatta dergi ismindeki Paşa kelimesinden dolayı zamanın "Milli Şef'i İsmet Paşa ile alay ediyor diye kapatılmıştır. ilk sayısında çıkan "İstiklal" ve ikinci sayıdaki "Yabancı Sermaye" adlı yazılar döneme damgasını vuran, günümüzde bile tartışılan konulara cesurca yaklaşımla dikkat çeken yazılardır.

10 Şubat 1947'de yayımlanan onuncu sayıda, "Ne İstiyoruz" başlıklı bir yazısında ise Sabahattin Ali;

"Biz istiyoruz ki, bu memlekette yapılan her iş, üç beş kişinin çıkarına değil, bu toprakları dolduran milyonların yararına olsun. Herhangi bir karar alınırken, İzmir'deki ortak tüccar, İstanbul'daki ahbap milyoner değil, bu kararların altında beli bükülen, çoluk çocuk inleyen yığınlar göz önünde tutulsun" diyerek, gelecek yıllarda ülkenin durumunu tasvirde ne kadar da haklı öngörülerini olduğunu göstermiş bulunmaktadır.

Bu tür olaylar yüzünden MARKOPAŞA; "Toplatılmadığı zamanlar çıkar" veya "Yazarları hapisnede olmadığı zamanlar çıkar" gibi ibarelerle çıkmıştır. Kimi zaman yazarlar dergiyi elden dağıtmaya çalışmışlar, buna karşın çok sayıda satmayı başaramışlardır ki derginin tirajı 60-70 binlere ulaşmıştır. O dönemlerde en çok satan gazetelerin tirajları bile 50 bini geçmemekteydi.

Markopaşa kapatılınca sırasıyla; Merhumpasha, Malumpasha, Yedi-Sekiz Hasan Paşa, Hür Marko Paşa, Bizim Paşa, Ali Baba adları altında yeniden yayın hayatına devam etmeye çalışan dergi ile ilgili bilinen en kapsamlı çalışmalar;

Sabahattin Ali; Markopaşa Yazıları ve Ötekiler, YKY

Aziz Nesin'in Markopaşa yazıları için: Aziz Nesin; Geriye Kalan, Adam Yayınları

Mehmet Saydur; Markopaşa Gerçeği, Çınar Yayınları olarak belirtilebilir.

Yine Nazım Hikmet Markopaşa için şu satırları kullanmıştır; "Markopaşa Türkiye'de o zamana dek olmayan bir politik mizah gazetesiydi. Markopaşa, emperyalizmin aleyhinde yazıyor, Türkiye gericiliğiyle ve burjuva partileriyle alay ediyordu. Markopaşa'nın demokrasi, ulusal bağımsızlık ve barış uğrunda ve emperyalizme karşı yürütülen savaştaki rolü çok önemlidir."

Sabahattin Ali'nin Bütün Öyküleri I-II, Bütün Şiirleri, Bütün Romanları adlarıyla YKY tarafından yayımlanmış kitapları kendisinin eserlerini incelemek için önemli kaynaklar olarak gösterilebilir. Genç yaşta kaybettiğimiz değerli yazarımız Sabahattin Ali'yi bir kez daha saygıyla anıyoruz.